

Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Office of the Commissioner
for Administration and the Protection
of Human Rights (Ombudsman)

Αρ. Φακ.:

ΕΜΠΤ 2/2021 & Α/Π 564/2021

**Τοποθέτηση Επιτρόπου Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων**

**σε σχέση με τη λήψη μέτρων για αντιμετώπιση της εξάπλωσης
της νόσου COVID -19 στο Ψυχιατρείο Αθαλάσσας**

Λευκωσία, 20 Απριλίου 2021

Εισαγωγή

Με την εξάπλωση της πανδημίας COVID - 19, ζούμε μια παγκόσμια κρίση υγείας η οποία έχει επηρεάσει τις ζωές όλων των ανθρώπων. Ιδιαίτερα δύσκολες αλλαγές έχουν επέλθει στις ζωές των ανθρώπων που διαμένουν σε κλειστές δομές και σε χώρους όπου άτομα στερούνται ή πιθανόν να στερούνται της ελευθερίας τους, όπως κρατητήρια, φυλακές, κέντρα κράτησης μεταναστών, στέγες ευγηρίας και ψυχιατρικά ιδρύματα.

Σε μία περίοδο κατά την οποία η επιβολή αυστηρών υγειονομικών πρωτοκόλλων για τη διαφύλαξη και προστασία της δημόσιας υγείας αλλά και μέτρων τα οποία περιορίζουν την ελεύθερη διακίνηση και τα δικαιώματα όλων των ατόμων, ιδιαίτερη προσοχή επιβάλλεται να δίδεται στα δικαιώματα των συνανθρώπων μας που διαβιούν σε κλειστές δομές στις οποίες, εξ ορισμού, τα άτομα αυτά είναι ήδη περιορισμένα.

Αναπόφευκτα, εξαιτίας της πανδημίας η καθημερινότητα και οι συνθήκες διαβίωσης αυτών των ευάλωτων ατόμων έχουν ήδη επηρεαστεί δυσμενώς και οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειές τους ούτως ώστε η λεπτή γραμμή που χωρίζει την δύσκολη καθημερινότητα από την απάνθρωπη ή/και ταπεινωτική μεταχείριση να μην παραβιάζεται.

Σχετικές συστάσεις/εισηγήσεις έχουν ήδη υποβληθεί στις αρμόδιες αρχές με προγενέστερη Τοποθέτησή μου¹ τον Μάρτιο του 2020, με την έλευση του πρώτου κύματος της πανδημίας.

Αφορμή ωστόσο για την παρούσα Τοποθέτησή μου, είναι οι αναφορές/καταγγελίες που λήφθηκαν στο Γραφείο μου, σε σχέση με τη διαβίωση των ασθενών της Κλινικής Οξέων Περιστατικών Αντρών (ΚΟΠΑ) στο Νοσοκομείο Αθαλάσσας.

Συγκεκριμένα, συγγενείς ασθενή που νοσηλεύτηκε στο Ψυχιατρείο Αθαλάσσας τον Μάρτιο του 2021 επί τη βάσει δικαστικού διατάγματος, απευθύνθηκαν στο Γραφείο μου και υπέβαλαν παράπονο αναφορικά με τον περιορισμό του στην εν λόγω κλινική και ειδικότερα, για τις συνθήκες διαβίωσής του σε αυτή καθώς επίσης και για τα αυστηρά μέτρα που λήφθηκαν για την πρόληψη της διάδοσης του ιού, μετά από εντοπισμό κρούσματος στον συγκεκριμένο χώρο.

Οι καταγγέλλουσες υποστήριξαν ότι τα αυστηρά αυτά μέτρα υπερέβηκαν τα όρια των ευλόγως επιτρεπτών και ότι αυτά θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επιδείνωση της ήδη εύθραυστης ψυχιατρικής κατάστασης του συγγενούς τους.

Πρόληψη της μετάδοσης της νόσου COVID-19 στο Νοσοκομείο Αθαλάσσας

Το Μάρτιο του 2020, το Νοσοκομείο Αθαλάσσας, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, ετοίμασε πλαίσιο λειτουργίας του Νοσοκομείου σε σχέση με τη νόσο COVID - 19, το οποίο είναι βασισμένο στις οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, του Ευρωπαϊκού Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων και της Υπηρεσίας Δημόσιας Υγείας της Αγγλίας.

Σκοπός του πλαισίου λειτουργίας είναι η παροχή οδηγιών και κατευθυντήριων γραμμών στο προσωπικό για τα μέτρα προστασίας και πρόληψης, καθώς και για την αντιμετώπιση και διαχείριση επιβεβαιωμένων ή ύποπτων κρουσμάτων COVID - 19 στο Νοσοκομείο. Το εν λόγω πλαίσιο λειτουργίας τυγχάνει συνεχούς επικαιροποίησης, η πιο πρόσφατη, δε, αναθεώρησή του (η 14^η), έγινε τον Μάρτιο του 2021.

Με βάση το πιο πάνω πλαίσιο λειτουργίας, στενή επαφή ορίζεται, μεταξύ άλλων, « ... η έκθεση στο πλαίσιο παροχής φροντίδας υγείας, περιλαμβανομένης της παροχής άμεσης φροντίδας σε ασθενή, εργασίας μαζί με επαγγελματίες που

¹ Τοποθέτηση με αρ. ΕΜΠ 1/2020, ημερ. 26 Μαρτίου 2020

εμφάνισαν λοίμωξη COVID-19, επίσκεψης σε ασθενή ή διαμονής στον ίδιο κλειστό χώρο με ασθενή με COVID-19...»

Όπως έχω ενημερωθεί, κατά το χρόνο που ο συγγενής των παραπονούμενων νοσηλευόταν στο Νοσοκομείο Αθαλάσσας, εντοπίστηκαν επιβεβαιωμένα κρούσματα της νόσου COVID - 19 στο Νοσοκομείο: ένα μέλος του νοσηλευτικού προσωπικού και ένας ασθενής που διέμενε στην Κλινική Οξέων Περιστατικών Αντρών (ΚΟΠΑ). Ένεκα τούτου, οι υπόλοιποι ασθενείς που διέμεναν στην ίδια κλινική, κρίθηκαν, με βάση το πιο πάνω πλαίσιο λειτουργίας, ως στενές επαφές με επιβεβαιωμένο κρούσμα και τέθηκαν υπό περιορισμό (καραντίνα) για 14 ημέρες.

Κατά την περίοδο καραντίνας, η ΚΟΠΑ ήταν υπερπλήρης και φιλοξενούσε 19 άτομα. Όλα κρίθηκαν ως στενές επαφές των κρουσμάτων. Με στόχο τον περιορισμό της πιθανότητας διασποράς του ιού και μετάδοσής του και σε άλλους ασθενείς του Νοσοκομείου, όλα τα άτομα που φιλοξενούνταν στην εν λόγω Κλινική περιορίστηκαν σε τετράκλινα δωμάτια, στα (δύο) δωμάτια ειδικής παρακολούθησης και στο ένα μονόκλινο δωμάτιο επιτήρησης.

Για τους ασθενείς που είναι ύποπτα κρούσματα ή βρίσκονται υπό περιορισμό (καραντίνα) λόγω στενών επαφών τους με επιβεβαιωμένο κρούσμα, οι κατευθυντήριες οδηγίες του πλαισίου λειτουργίας στο οποίο έγινε αναφορά πιο πάνω, ρητά καθορίζουν ότι αυτοί πρέπει να περιορίζονται εντός των δωματίων της κλινικής.

Στο ίδιο πλαίσιο λειτουργίας καθορίζονται οι λόγοι της κατ' εξαίρεση μετακίνησής τους, ο τρόπος παροχής σίτισης και φαρμακευτικής αγωγής, η πρόσβασή τους σε χώρους υγιεινής, τα προστατευτικά μέτρα που πρέπει να λαμβάνουν οι νοσηλευτές κατά την είσοδο και κατά την έξοδό τους στα/από τα δωμάτια, ο τρόπος καθαριότητας και απολύμανσης του προστατευτικού εξοπλισμού που αυτοί πρέπει να χρησιμοποιούν, ο τρόπος διαχείρισης απορριμμάτων, η διαχείριση ιματισμού κ.ά.

Προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που βρίσκονται υπό περιορισμό

Όπως έχει επισημάνει και η Επιτροπή Πρόληψης των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CPT), τα προληπτικά μέτρα που λαμβάνονται δεν θα πρέπει να καταλήγουν σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση των

ατόμων που στερούνται ή πιθανόν να στερούνται της ελευθερίας τους². Σύμφωνα με την Επιτροπή, θα πρέπει να λαμβάνονται όλα τα δυνατά μέτρα για την προστασία της υγείας και της ασφάλειας όλων των προσώπων που στερούνται της ελευθερίας τους, ενώ κάθε μέτρο θα πρέπει να είναι νόμιμο, αναγκαίο, ανάλογο με το σκοπούμενο αποτέλεσμα και να λαμβάνεται με σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και μόνο για περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Ειδικότερα για τα άτομα που βρίσκονται σε ψυχιατρικές κλινικές, θα πρέπει να επανεξετάζεται η αναγκαιότητα συνέχισης της ακούσιας τοποθέτησης ψυχιατρικών ασθενών και όποτε ενδείκνυται, η απαλλαγή ή απελευθέρωσή τους στην κοινοτική περίθαλψη. Τα πρόσωπα δε που στερούνται της ελευθερίας τους, θα πρέπει να λαμβάνουν πλήρεις πληροφορίες σχετικά με οποιαδήποτε τέτοια μέτρα λαμβάνονται, ενώ σε περιπτώσεις απομόνωσης ή τοποθέτησης σε καραντίνα λόγω μόλυνσης ή υπόνοιας μόλυνσης από τον ιό θα πρέπει να υπάρχει ουσιαστική επαφή με τον άνθρωπο καθημερινά.

Επιπλέον, όπως αναφέρει στη δήλωση της η Επιτροπή, ενώ είναι θεμιτό και εύλογο να ανασταλούν οι μη απαραίτητες δραστηριότητες σε χώρους περιορισμού της ελευθερίας, θα πρέπει να εξασφαλίζεται πλήρως το δικαίωμα των ατόμων στην τήρηση της απαραίτητης προσωπικής υγιεινής, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε ζεστό νερό και σαπούνι και το δικαίωμα καθημερινής πρόσβασης σε ανοικτό χώρο για τουλάχιστον μία ώρα. Ο περιορισμός της επαφής με τον έξω κόσμο, συμπεριλαμβανομένων των επισκέψεων, θα πρέπει να αντισταθμίζεται με την αυξημένη πρόσβαση σε εναλλακτικά μέσα επικοινωνίας.

Η Επιτροπή, επίσης, επισήμανε και την αναγκαιότητα ενίσχυσης του διαθέσιμου προσωπικού και της παροχής σε αυτό επαγγελματικής υποστήριξης, για την προστασία της υγείας και ασφάλειάς του, καθώς και της απαραίτητης κατάρτισης για να μπορέσει να συνεχίσει να εκπληρώνει τα καθήκοντά του σε χώρους όπου άτομα στερούνται της ελευθερίας τους.

Διαπιστώσεις

² Δήλωση αρχών σχετικά με τη μεταχείριση των ατόμων που στερούνται της ελευθερίας τους στο πλαίσιο της πανδημίας του κορωνοϊού (COVID-19), Επιτροπή Πρόληψης των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CPT), ημερ. 20 Μαρτίου 2020

Σε περιόδους έκτακτης ανάγκης, αναπόφευκτα απαιτείται να λαμβάνονται νόμιμα μέτρα για αποφυγή περαιτέρω εξάπλωσης του κορωνοϊού και σε χώρους όπου άτομα βρίσκονται υπό περιορισμό.

Εν τούτοις οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται παράλληλα να προβαίνουν σε πράξεις που διασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων. Ειδικότερα σε ψυχιατρικές εγκαταστάσεις, όπου συνθήκες απομόνωσης και η απομόνωση διαρκείας σε ασθενείς οι οποίοι βρίσκονται ήδη σε κατάσταση εγκλεισμού λόγω υποχρεωτικής νοσηλείας η μη λήψη αναγκαίων μέτρων επικοινωνίας μπορεί να οδηγήσει σε υποτροπή της ψυχικής νόσου.

Τα μέτρα φυσικής αποστασιοποίησης και αποφυγής συγχρωτισμού μεταξύ των ατόμων, την οποία ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας θέτει ως βασικό μέτρο προστασίας από τον κορωνοϊό³, προφανώς δεν μπορούν να εφαρμοστούν στην περίπτωση του Νοσοκομείου Αθαλάσσης, λόγω της ακαταλληλότητας των παρωχημένων κτηριακών εγκαταστάσεων του Νοσοκομείου Αθαλάσσης, όπως σημειώθηκε στις δύο προηγούμενες Εκθέσεις μας ημερ. 28 Φεβρουαρίου 2020 και 15 Σεπτεμβρίου 2020⁴.

Γι' αυτό, στο παρόν στάδιο καθίσταται πιο επιτακτική ανάγκη, τα όποια μέτρα δυνατό να ληφθούν στα πλαίσια προσπάθειας περιορισμού της εξάπλωσης του κορωνοϊού στους χώρους του νοσοκομείου, θα πρέπει να είναι για περιορισμένο χρονικό διάστημα και πρωτίστως με γνώμονα την προστασία των δικαιωμάτων των ασθενών ώστε να μην καταλήγουν σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση τους.

Σημειώνεται ότι, το μέτρο των «κλειδωμένων πορτών» παραβιάζει τα άρθρα 3 και 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) ενώ η απαγόρευση της χρήσης κινητών τηλεφώνων και της πρόσβασης στο διαδίκτυο παραβιάζει το άρθρο 10 της ίδιας Σύμβασης.

³ <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>

⁴ Έκθεση με αρ. Ε.Μ.Π 3 ημερ. 28 Φεβρουαρίου 2020 και Έκθεση με αρ. Ε. Μ. Π. 3/2, 17 Σεπτεμβρίου 2020

Εισηγήσεις:

Υπό το φως των ανωτέρω εισηγούμαι όπως:

- Η διεύθυνση του Νοσοκομείου Αθαλάσσης διασφαλίζει ότι κάθε ψυχικά ασθενής που τίθεται σε περιορισμό λόγω του ιού (καραντίνα) περιορίζεται σε συνθήκες σύμφωνες με το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, και ο τρόπος εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων δεν υποβάλλει τους πάσχοντες σε δοκιμασία που υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο οδύνης που συνδέεται με τον περιορισμό ενώ, αναφορικά με τις πρακτικές απαιτήσεις του περιορισμού, η υγεία του ψυχικά ασθενή διασφαλίζεται καταλλήλως.
- Θα πρέπει δε, να διασφαλιστεί στο μέτρο του δυνατού η επαφή με τον άνθρωπο καθημερινά. Ως εκ τούτου η διεύθυνση του Νοσοκομείου θα πρέπει να φροντίσει όπως εξεύρει άμεσα τρόπους ώστε τα άτομα που βρίσκονται σε καραντίνα να μην χάσουν την ανθρώπινη επαφή δεδομένου ότι στο στάδιο εκείνο (περιορισμός στα δωμάτια καραντίνας) δεν δύνανται λόγω του περιορισμού να συναστρέφονται με τους οικείους τους ή με άλλους ενοίκους, γεγονός το οποίο επιδεινώνει περαιτέρω την ήδη βεβαρημένη υγεία τους.
- Γι αυτό η απουσία επαφής με τον έξω κόσμο και η απαγόρευση του επισκεπτηρίου θα πρέπει να αντισταθμίζονται «από την αυξημένη πρόσβαση σε εναλλακτικά μέσα επικοινωνίας (όπως το τηλέφωνο, οι βιντεοκλήσεις, ή η πρόσβαση στο διαδίκτυο)».
- Περαιτέρω θα πρέπει να εξασφαλιστεί με κάθε τρόπο το δικαίωμα καθημερινής πρόσβασης σε ανοικτό χώρο για τουλάχιστον μία ώρα.
- Ενώ θα πρέπει να λαμβάνουν πλήρεις πληροφορίες σχετικά με οποιαδήποτε μέτρα λαμβάνονται για αναχαίτιση της εξάπλωσης της νόσου COVID - 19 και να μην μένουν στο σκοτάδι .

Στη βάση των αρμοδιοτήτων μου ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων και Άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης, ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης και ως Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, υποβάλλω την εν λόγω Τοποθέτηση μου στη Διεύθυνση Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας με την εισήγηση όπως φροντίσουν να εφαρμόζονται οι πιο πάνω κατευθυντήριες οδηγίες για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων , στο πλαίσιο λήψης μέτρων για τον περιορισμό της εξάπλωσης του κορωνοϊού.

Μαρία Στυλιανού - Λοττίδη
Επίτροπος Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης Βασανιστηρίων
και Άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης, ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης

Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων